



KLINIK RESTAVRATSION STOMATOLOGIYADA NOKARIESLI SHIKASTLANISHLAR

Baxodirova Roviyaon Lutfullo qizi

Emu universtiy 2-kurs

205 a-guruh stomatologiya yonalishi

Ilmiy rahbar:Yunusova Munira Dilmuratovna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18870683>

ARTICLE INFO

Received: 13th February 2026

Accepted: 15th February 2026

Published: 28th February 2026

KEYWORDS

nokaries, klinik restavratsion stomatologiya, tish qattiq to'qimalari, abfraksiya, abrazion, attritsiya, emal eroziyasi, restavratsiya, adgeziv tizimlar, minimal invaziv davolash, differensial diagnostika.

ABSTRACT

Ushbu maqolada klinik restavratsion stomatologiyada keng uchraydigan nokariesli shikastlanishlarning etiologiyasi, patogenezini, klinik belgilari hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullari tahlil qilinadi. Nokariesli lezyonlar mikroorganizmlar ishtirokisiz rivojlanib, tish qattiq to'qimalarining mexanik, kimyoviy va funksional omillar ta'sirida shikastlanishi bilan xarakterlanadi. Maqolada abfraksiya, abrazion, attritsiya va eroziya kabi asosiy klinik shakllar misollar asosida yoritilib, ularning differensial diagnostikasi va restavratsion boshqaruv tamoyillari ko'rib chiqilgan.

Kirish

Klinik restavratsion stomatologiya – bu tishlarning qattiq to'qimalari (emal, dentin, sement) shikastlanganda yoki estetik nuqsonlar yuzaga kelganda ularni anatomik shakli, funksiyasi va estetik ko'rinishini tiklashga qaratilgan zamonaviy yo'nalishdir. Ushbu sohada eng ko'p uchraydigan patologik jarayonlardan biri nokaries (non-cariou lesions) hisoblanadi. Nokaries – bu tish qattiq to'qimalarining mikroorganizmlar ishtirokisiz, ya'ni kariyes jarayonisiz yuzaga keladigan patologik o'zgarishlari bo'lib, ular mexanik, kimyoviy yoki funksional omillar ta'sirida shakllanadi. So'nggi yillarda klinik kuzatuvlar shuni ko'rsatmoqdaki, nokariesli lezyonlar bilan murojaat qilayotgan bemorlar soni ortib bormoqda, ayniqsa yosh va o'rta yoshdagi aholida.

Asosiy qisim

Nokariesli shikastlanishlar tarkibiga emal eroziyasi, abfraksiya, abrazion, attritsiya, gipoplaziya va boshqa strukturaviy nuqsonlar kiradi. Ularning etiologiyasi turlicha bo'lsa-da, klinik ko'rinishi ko'pincha o'xshash bo'lishi mumkin. Masalan, 28 yoshli bemor pastki jag' kesuvchi tishlari sohasida sezuvchanlik va sovuq ta'sirida og'riqdan shikoyat bilan murojaat qiladi. Ko'rik vaqtida vestibulyar yuzada V-simon shakldagi defekt aniqlanadi. Tish rangi o'zgarmagan, yumshoq kariyesli to'qima yo'q, perkussiya og'riqsiz. Bunday klinik holat ko'pincha abfraksiya yoki abrazion bilan bog'liq bo'ladi. Agar bemor tishlarini qattiq cho'tka bilan, kuchli bosim ostida tozalashini aytsa, bu abrazion foydasiga dalil bo'ladi. Agar esa bemorda bruksizm (tish g'ijirlatish) aniqlansa, abfraksiya ehtimoli yuqori bo'ladi.

Nokariesli shikastlanishlar patogenezini tushunish klinik restavratsiya jarayonida muhim ahamiyatga ega. Masalan, abfraksiya – bu okluzion yuklama natijasida tish bo‘yin qismida mikro yoriqlar paydo bo‘lishi va vaqt o‘tishi bilan qattiq to‘qimaning yo‘qolishidir. Bunday jarayonda dentin ochilib qoladi va dentin kanallari orqali tashqi ta’sirlarga sezuvchanlik ortadi. Agar faqat defektni kompozit material bilan yopish bilan cheklanilsa, ammo okluzion travma bartaraf etilmasa, restavratsiya tez orada ajralib tushishi yoki yorilishi mumkin. Shu sababli kompleks yondashuv – okluzion tekshiruv, zarurat bo‘lsa, tishlarni shinalash yoki bruksizmga qarshi kapalar qo‘llash – muhim hisoblanadi.

Emal eroziyasi esa ko‘pincha kimyoviy omillar ta’sirida yuzaga keladi. Gazlangan ichimliklarni tez-tez iste’mol qiladigan yoki gastroezofageal reflyuks kasalligi bilan og‘rigan bemorlarda emal yuzasida silliq, yaltiroq, konkav shaklli nuqsonlar kuzatiladi. Masalan, 35 yoshli bemor oldingi yuqori tishlarining ichki yuzasida silliq, yaltiroq maydonlar va sezuvchanlikdan shikoyat qiladi. Anamnezda tez-tez oshqozon kuyishi qayd etiladi. Bunday holatda faqat restavratsiya emas, balki gastroenterolog bilan hamkorlik ham talab etiladi. Aks holda, kislotali muhit davom etsa, restavratsiya chekkalarida ikkilamchi shikastlanishlar paydo bo‘ladi.

Abrazion ko‘pincha noto‘g‘ri gigiyena odatlari natijasida rivojlanadi. Qattiq cho‘tka, abraziv tish pastalari yoki noto‘g‘ri tozalash texnikasi tish bo‘yin qismida yarim oy shaklidagi defektlar hosil qiladi. Klinik misol sifatida, 40 yoshli bemor har kuni kuniga uch marta qattiq cho‘tka bilan agressiv tozalashini ta’kidlaydi. Ko‘rikda bir nechta tishlarda simmetrik joylashgan defektlar aniqlanadi. Bu holatda restavratsiyadan oldin gigiyenik ko‘nikmalarni tuzatish, yumshoq cho‘tka va kam abraziv pastaga o‘tish tavsiya etiladi.

Attritsiya – bu tishlarning bir-biriga ishqalanishi natijasida yuzaga keladigan fiziologik yoki patologik yeyilishdir. Yoshi katta bemorlarda attritsiya tabiiy jarayon bo‘lishi mumkin, ammo yosh bemorlarda kuchli attritsiya bruksizm yoki noto‘g‘ri okluziyani ko‘rsatadi. Masalan, 30 yoshli bemorda kesuvchi tishlar kesma qirralari tekislanib ketgan, yuzalar silliq va yaltiroq. Bemor tunda tishlarini g‘ijirlatishini turmush o‘rtog‘i orqali biladi. Bunday vaziyatda nafaqat kompozit bilan kesma qirralarni tiklash, balki tungi himoya kapasi tayyorlash ham muhimdir.

Klinik restavratsiya jarayonida nokariesli defektlarni baholashda chuqurligi, lokalizatsiyasi, bemorning yoshi, estetik talablari va okluzion holati inobatga olinadi. Zamonaviy kompozit materiallar, adgeziv tizimlar va minimal invaziv texnologiyalar tish to‘qimasini maksimal saqlagan holda restavratsiya qilish imkonini beradi. Masalan, V-simon bo‘yin defektlarida ko‘pincha mikro-gibrid yoki nano-kompozit materiallar qo‘llaniladi. Ishlov berishda ortiqcha kavitet kengaytirilmaydi, chunki nokariesli defektlarda kariyes kabi yumshoq to‘qima yo‘q. Adgeziv protokol to‘liq bajarilishi – emalni 37% fosfor kislotasi bilan ishlov berish, dentinni ehtiyotkor quritish, bonding qo‘llash – restavratsiya mustahkamligi uchun muhimdir.

Ba’zi hollarda shisha ionomer sementlar (GIC) yoki rezin-modifikatsiyalangan shisha ionomerlar qo‘llaniladi, ayniqsa gingiva darajasiga yaqin joylashgan defektlarda. Ularning afzalligi – namlikka nisbatan chidamliligi va ftor ajratish xususiyatidir. Masalan, 65 yoshli bemorda gingival retraksiya fonida bir nechta bo‘yin defektlari aniqlansa, GIC yaxshi klinik natija beradi. Estetik zonadagi eroziya yoki gipoplaziya holatlarida esa kompozit vinirlar yoki keramik vinirlar qo‘llanishi mumkin. Masalan, 22 yoshli bemorda yuqori kesuvchi tishlarda emal gipoplaziyasi oq dog‘lar bilan namoyon bo‘ladi. Oqartirish yetarli natija bermasa, minimal preparatsiya bilan kompozit vinirlar yordamida estetik tiklash amalga oshiriladi.

Nokariesli shikastlanishlarni profilaktika qilish ham restavratsion stomatologiyaning ajralmas qismidir. Bemorni to‘g‘ri gigiyenaga o‘rgatish, kislotali mahsulotlarni cheklash, bruksizmni erta aniqlash va okluzion muvozanatni tiklash uzoq muddatli natija beradi. Faqat simptomatik

restavratsiya qilish, etiologik omillarni bartaraf etmasdan, qisqa muddatli samaraga olib keladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, nokariesli lezyonlar klinik restavratsion stomatologiyada dolzarb muammo bo'lib, ularni to'g'ri differensial tashxis qilish, etiologik omillarni aniqlash va kompleks yondashuv asosida davolash muhimdir. Har bir klinik holat individual baholanishi, zamonaviy material va texnologiyalar qo'llanishi, bemor bilan hamkorlikda profilaktik chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim. Ana shundagina restavratsiyaning funksional va estetik natijalari uzoq muddat saqlanadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Makeyeva I. M., Nikolayev A. I. Vosstanovleniye zubov svetooverjdayembimi kompozitnbimi materialami: praktich. ruk-vo dlya vrachey stomatologov-terapevtov. - M.: MEDpress-inform, 2013.
2. Abduraxmanov A.I. Materialbi i texnologii v ortopedicheskoy stomatologii. Grif UMO po meditsinskomu obrazovaniyu; Meditsina - M., 2008.
3. Abduraxmanov A.I. Ortopedicheskaya stomatologiya. Materialbi i texnologii; GEOTAR-Media - M., 2016.
4. <http://www.studentlibrary.ru/book/ISBN9785970438022.html> .- Rejim dostupa: : <http://www.studentlibrary.ru>
5. OF PRECLINICAL RESTORATIVE DENTISTRY DOLZARB ASPECTS. – тема научной статьи по экономике и бизнесу читайте бесплатно текст научно-исследовательской работы в электронной библиотеке КиберЛенинка

INNOVATIVE
ACADEMY